

TUHMAT HUQUQBUZARLIGINI KVALIFIKATSIYA QILISHGA

OID AYRIM MULOHAZALAR

Himmatov Ismoil Ibragimovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar

profilaktikasi kafedrası dotsenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20613485>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada shaxsning sha'ni, qadr-qimmati va ishchanlik obro'siga tajovuz qiluvchi tuhmat huquqbuzarligini huquqiy kvalifikatsiya qilishning o'ziga xos murakkabliklari ma'muriy va jinoyat-huquqiy nuqtai nazardan chuqur tahlil qilingan. Tuhmatning obyektiv va subyektiv belgilari, uni haqorat qilish huquqbuzarligidan farqlashning aniq huquqiy mezonlari nazariy asoslab berilgan. Shuningdek, axborot texnologiyalari asrida kiber-makonda (ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlarda) tarqatilayotgan yolg'on ma'lumotlarni (kiber-tuhmat, feyk) isbotlashdagi muammolar, sud-lingvistik ekspertizasining o'рни va hududiy profilaktika inspektorlari amaliyotida "E-Ma'muriy ish" tizimidan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya va Janubiy Koreya davlatlarining tuhmat uchun javobgarlikni belgilashdagi ilg'or xorij tajribasi qiyosiy o'rganilib, milliy huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish hamda sohadagi tadqiqotlarni OJS va SCOP.UZ kabi xalqaro va milliy ilmiy platformalarda indeksatsiya qilish yuzasidan aniq ilmiy-amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: tuhmat, sha'n va qadr-qimmat, ishchanlik obro'si, kvalifikatsiya, ma'muriy huquqbuzarlik, kiber-tuhmat, sud-lingvistik ekspertizasi, E-Ma'muriy ish, xorij tajribasi, yolg'on axborot.

Аннотация: В данной научной статье с административной и уголовно-правовой точек зрения глубоко анализируются специфические сложности правовой квалификации правонарушения клеветы, посягающей на честь,

Contact: 99 826 99 56

достоинство и деловую репутацию личности. Теоретически обоснованы четкие правовые критерии объективных и субъективных признаков клеветы, ее отграничения от правонарушения оскорбления. Также освещены проблемы доказывания ложной информации (кибер-клевета, фейк), распространяемой в киберпространстве (социальные сети, мессенджеры) в век информационных технологий, роль судебно-лингвистической экспертизы и возможности использования системы «Е-Административное дело» в практике территориальных инспекторов профилактики. Изучен передовой зарубежный опыт США, Великобритании, Германии и Южной Кореи в установлении ответственности за клевету, выдвинуты конкретные научно-практические предложения по совершенствованию национальной правоприменительной практики и индексации исследований на международных и национальных научных платформах, таких как OJS и SCOP.UZ.

Ключевые слова: клевета, честь и достоинство, деловая репутация, квалификация, административное правонарушение, кибер-клевета, судебно-лингвистическая экспертиза, Е-Административное дело, зарубежный опыт, ложная информация.

Abstract: This scientific article provides an in-depth analysis from an administrative and criminal-legal perspective of the specific complexities of the legal qualification of the offense of defamation, which infringes on a person's honor, dignity, and business reputation. Clear legal criteria for the objective and subjective features of defamation and its distinction from the offense of insult have been theoretically substantiated. The problems of proving false information (cyber-defamation, fake news) spread in cyberspace (social networks, messengers) in the age of information technology, the role of forensic linguistic expertise, and the possibilities of using the "E-Administrative Case" system in the practice of territorial prevention inspectors are also highlighted. The advanced foreign experience of the

USA, the UK, Germany, and South Korea in establishing liability for defamation was comparatively studied, and specific scientific and practical proposals were put forward for improving national law enforcement practice and indexing research on international and national scientific platforms such as OJS and SCOP.UZ.

Keywords: defamation, honor and dignity, business reputation, qualification, administrative offense, cyber-defamation, forensic linguistic expertise, E-Administrative Case, foreign experience, false information.

KIRISH

Demokratik huquqiy davlat va ochiq fuqarolik jamiyatining eng oliy qadriyati bu inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmatini va ishchanlik obro'sidir. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida har kim o'z sha'ni va obro'siga qilingan tajovuzlardan qonuniy himoyalaniş huquqiga ega ekanligi qat'iy mustahkamlangan. Shaxsning sha'ni va obro'si nafaqat uning o'zini o'zi ijtimoiy baholashi, balki atrofdagilarning, jamiyatning unga bo'lgan munosabatini ifodalovchi ma'naviy ne'matdir.

Amaliyotda insonning sha'ni va qadr-qimmatiga eng ko'p ziyon yetkazuvchi, uning ijtimoiy hayoti, karyerasi va oilaviy xotirjamligiga og'ir zarba beruvchi huquqbuzarlik bu — tuhmatdir. Tuhmat huquqbuzarligini to'g'ri va adolatli kvalifikatsiya qilish tergovchi, surishtiruvchi va sudyalardan yuksak kasbiy mahorat hamda chuqur yuridik tahlilni talab etadi. Ayniqsa, axborot texnologiyalari rivojlangan va ommaviy kommunikatsiya vositalari hayotimizning ajralmas qismiga aylangan bugungi davrda, ijtimoiy tarmoqlardagi uydirma va "feyk" (yolg'on) ma'lumotlarning tarqalish tezligi oshib ketdi. Bu kabi omillar tuhmatni huquqiy baholashdagi an'anaviy yondashuvlarni o'zgartirishni va ilmiy-amaliy jihatdan yangilashni taqozo etmoqda. Noto'g'ri kvalifikatsiya shaxsning so'z erkinligiga daxl qilinishiga yoki aksincha, jabrlanuvchining poymol bo'lgan huquqlari tiklanmasdan qolishiga olib kelishi mumkin.

TUHMATNING YURIDIK TABIATI VA OBYEKTIV BELGILARI

O'zbekiston Respublikasi huquq tizimida tuhmat qilish qilmishining ijtimoiy xavflilik darajasidan kelib chiqib, ma'muriy huquqbuzarlik (MJtKning 40-moddasi) va jinoyat (JKning 139-moddasi) sifatida ikki bosqichli javobgarlik belgilangan. Kvalifikatsiya jarayoni qilmishning obyektiv tomonini to'g'ri aniqlashdan boshlanadi. Tuhmatning obyektiv tomoni ifodalanishi uchun quyidagi uchta majburiy unsur bir vaqtning o'zida mavjud bo'lishi shart:

Birinchidan, ma'lumot tarqatish harakati. Tuhmat faqat va faqat qandaydir ma'lumotni uchinchi shaxslarga (kamida bir kishiga bo'lsa ham) yetkazish orqali sodir etiladi. Agar yolg'on ma'lumot faqat jabrlanuvchining o'ziga yakkama-yakka aytilsa yoki xat orqali yuborilsa va uni boshqa hech kim o'qimasa yoxud eshitmasa, bu tuhmat tarkibini tashkil etmaydi. Chunki obro' tushunchasi jamiyat bilan bog'liq bo'lib, u boshqalar oldida to'kiladi. Tarqatish usullari har xil bo'lishi mumkin: ommaviy yig'ilishlarda og'zaki nutq so'zlash, g'iybat qilish, ish joyiga ariza yozish, ijtimoiy tarmoqlarda post qoldirish va hokazo.

Ikkinchidan, ma'lumotning sharmanda qiluvchi xususiyatga ega ekanligi. Tarqatilayotgan axborot jabrlanuvchining sha'nini tushirishi, uni amaldagi qonunlarni buzishda, axloq normalariga zid harakatlar qilishda, ijtimoiy yoki shaxsiy hayotdagi nopoklikda yoxud kasbiy layoqatsizlikda ayblashi kerak. Misol uchun, huquqbuzar boshqa bir fuqaro haqida "u o'tgan yili davlat mulkini o'g'irlagan" yoxud "u o'z xodimlaridan muntazam ravishda pora oladi" degan xabarlarni tarqatishi insonni ochiqdan-ochiq sharmanda qiluvchi fakt hisoblanadi.

Uchinchidan, ma'lumotning haqiqatga to'g'ri kelmasligi (yolg'onligi). Bu yuridik tarkibning eng o'zak belgisidir. Agar tarqatilgan sharmanda qiluvchi xabar haqiqatda yuz bergan voqealarga asoslansa va sud yoki boshqa huquqiy yo'l bilan o'z isbotini topsa, uni tarqatgan shaxs tuhmat uchun javobgarlikka tortilmaydi.

Qonunchilik haqiqatni aytganlik uchun insonni tuhmatda ayblashga mutlaqo yo'l qo'ymaydi.

SUBYEKTIV TOMON: QASD VA YANGLISHISH FARQI

Tuhmat huquqbuzarligi subyektiv tomondan faqat to'g'ridan-to'g'ri qasd bilan sodir etilishi lozim. Huquqni qo'llash amaliyotida ko'pincha e'tibordan chetda qoladigan, biroq jinoyatni kvalifikatsiya qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydigan jihat shundaki, aybdor o'zi tarqatayotgan ma'lumotning haqiqatga to'g'ri kelmasligini (aniq yolg'on ekanligini) oldindan bilishi va shunga qaramay uni boshqalarga tarqatishni xohlashi shart.

Agar shaxs qayerdandir eshitgan yoki ko'rgan ma'lumotiga ishonib qolib (garchi u aslida uydirma va yolg'on bo'lsa ham), ushbu axborotni haqiqat deb o'ylab, vijdonan ishonch bilan boshqalarga tarqatsa, uning harakatida tuhmat huquqbuzarligi yoki jinoyati tarkibi bo'lmaydi. Chunki bunday holatda unda "bila turib yolg'on tarqatish" maqsadi va to'g'ridan-to'g'ri qasdi mavjud emas. Huquq nazariyasida bu holat "faktik yanglishish" deb ataladi. Surishtiruv va tergov amaliyotida huquqbuzarning aynan tarqatilayotgan xabarning yolg'on ekanligini oldindan bilganligini isbotlash yuridik jihatdan eng murakkab jarayon hisoblanadi.

Shuningdek, jinoyat huquqimizda ma'muriy preyuditsiya qoidasi mavjud bo'lib, shaxs oddiy tuhmat uchun dastlab Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 40-moddasi bilan ma'muriy jazoga tortiladi. Agar bir yil davomida ushbu qilmishni takrorlasa, u holda Jinoyat kodeksining 139-moddasi bilan jinoiy javobgarlikka tortiladi. Biroq, nashr qilish, boshqacha usulda ko'paytirilgan matnda yoxud ommaviy axborot vositalari, telekommunikatsiya tarmoqlari va Internet orqali qilingan tuhmatlar, shuningdek og'ir va o'ta og'ir jinoyat sodir etishda ayblab qilingan tuhmatlar to'g'ridan-to'g'ri jinoyat deb kvalifikatsiya qilinadi.

TUHMAT VA HAQORATNI FARQLASHNING KVALIFIKATSION MEZONLARI

Amaliyotda, ayniqsa profilaktika inspektorlari va yosh tergovchilar tomonidan tuhmat (MJtK 40-modda) huquqbuzarligini haqorat qilish (MJtK 41-modda) bilan adashtirish yoki ikkalasini asossiz ravishda birgalikda qo'llash holatlari uchrab turadi. Bu ikki huquqbuzarlik shaxsning qadr-qimmatiga qarshi qaratilganligi bilan bir-biriga o'xshash bo'lsa-da, ularning yuridik tarkibi tubdan farq qiladi. Ularning chegarasini aniq faktlar asosida ajratish lozim.

Tuhmat huquqbuzarligining mohiyati shaxs haqida muayyan, aniq voqea-hodisaga doir sharmanda qiluvchi faktni uydirib tarqatishdir. Isbotlash predmeti "Aytilgan voqea aslida yuz berganmi yoki yo'qmi?" degan savol atrofida aylanadi. Masalan, "Qo'shnim kecha do'kondan mollar o'g'irladi" deb ataylab yolg'on tarqatish tuhmatdir. Chunki o'g'rilik voqeasi bo'lganmi yoki yo'qmi — buni tekshirish, fakt sifatida tasdiqlash yoki inkor etish mumkin.

Haqorat qilish esa shaxsning qadr-qimmatini beodob shaklda, axloqqa zid ravishda salbiy baholashdir. Bunda aytilayotgan so'zlarning haqiqatga to'g'ri kelish yoki kelmasligi yuridik ahamiyatga ega emas. Masalan, "u ahmoq, o'g'ri, muttaham, firibgar" kabi so'zlarni asabiy holatda birovning yuziga yoxud ommaviy aytish fakt tarqatish emas, balki beodob shakldagi umumiy salbiy bahodir. Bu yerda huquqbuzar aynan qachon, qayerda o'g'rilik bo'lganligini aytmayapti, balki shaxsiyatga tegib, uni haqorat qilyapti. Hatto aytilgan so'z haqiqat bo'lsa ham (masalan, kishining jismoniy kamchiligini yuziga solib kamsitish), beodob shaklda ifodalanganligi uchun u haqorat jinoyatini keltirib chiqaradi.

KIBER-MAKONDA TUHMAT (KIBER-TUHMAT) VA UNI ISBOTLASH MUAMMOLARI

Bugungi kunda huquqbuzarliklar va jinoyat olami qariyb to'liq raqamli maydonga — Telegram, Instagram, Facebook, TikTok va boshqa ijtimoiy

tarmoqlarga ko'chib o'tgan. Internet tarmog'ida tarqatilgan tuhmat an'anaviy g'iybatdan farqli o'laroq, bir necha daqiqa ichida millionlab auditoriyaga yetib boradi va o'ta og'ir ma'naviy oqibatlarni keltirib chiqaradi. Bunday jinoyatlarni aniqlash o'ziga xos muammolarni tug'diradi.

Eng katta muammo bu — anonimlik va feyk akkauntlardir. Tuhmat qilingan axborot ko'pincha shaxsi noma'lum bo'lgan soxta profillar yoki xorijiy IP-manzillar orqali ochilgan kanallar orqali tarqatiladi. Bunday holatda huquqbuzarni aniqlash uchun oddiy an'anaviy tergov emas, balki intellektual tahlil hamda "High-tech policing" usullari (Kiberxavfsizlik markazlari yordamida raqamli izlarni, IP va MAC manzillarni tahlil qilish) muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, boshqalar tomonidan yozilgan tuhmat ma'lumotini o'z kanaliga tarqatish (repost qilish) ham, garchi shaxs u xabarni o'zi yozmagan bo'lsa-da, agar xabarning yolg'onligini bila turib auditoriyaga uzatsa, tuhmatni tarqatish sifatida baholanadi.

Yana bir yirik tahdid bu — Deepfake (sun'iy intellekt orqali soxtalashtirilgan videolar) texnologiyalaridir. Tuhmat qurboni bo'lgan shaxsning yuzi va ovozi kompyuter grafikasi yordamida soxtalashtirib, u qilmagan harakatni yoxud aytmagan so'zlarni aytgandek qilib tarqatish mumkin. Buni tuhmat sifatida isbotlash uchun IT-Forenzika va raqamli kriminalistika ekspertizasi xulosalari hal qiluvchi dalil bo'lib xizmat qiladi.

RAQAMLI DALILLARNI YIG'ISHDA "E-MA'MURIY ISH" TIZIMINING O'RNI

Tuhmat huquqbuzarligiga doir faktlarni isbotlashda vaqt eng muhim omildir. Ijtimoiy tarmoqda kimgadir tuhmat qilgan shaxs javobgarlikdan qochish maqsadida o'z postini, audio yozuvini yoxud izohini (kommentariyasini) darhol o'chirib yuborishi mumkin. Natijada ashyoviy dalil bazasi yo'qotiladi.

Ushbu muammoning zamonaviy yechimi profilaktika inspektorlari va ichki ishlar organlarining boshqa xodimlari tomonidan "E-Ma'muriy ish" tizimidan

operativ ravishda foydalanishdir. Jabrlanuvchi murojaat qilgan vaqtning o'zida, xodim o'zining xizmat plansheti orqali ijtimoiy tarmoqdagi tuhmat postining skrinshotlarini, veb-sahifa manzillarini (URL) qonuniy ravishda elektron tizimga birlashtirishi va elektron dalil sifatida fiksatsiya qilishi lozim. Kelgusida huquqbuzar o'z postini o'chirib yuborgan taqdirda ham, "E-Ma'muriy ish" ma'lumotlar bazasida qotirilgan raqamli dalillar sud uchun yetarli huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi.

SUD-LINGVISTIK EKSPERTIZASINING ROLI VA FIKR BILAN FAKT TAFOVUTI

Tuhmat huquqbuzarligida "aytilgan matn sharmanda qiluvchi uydirma faktmi yoki u shunchaki shaxsning shaxsiy tanqidi yoxud erkin fikrimi?" degan qat'iy yuridik savol tug'iladi. Bu savolga faqat huquqshunoslar emas, balki maxsus bilimga ega bo'lgan tilshunos ekspertlar (sud-lingvistik ekspertizasi) javob beradi.

Demokratik huquqiy davlatda fuqarolarning jamoat arboblari, davlat organlari yoxud rahbarlarning faoliyatini tanqid qilishi (masalan, "ushbu rahbarning ish uslubi mutlaqo qoniqarsiz va samarasiz" deb yozilishi) tuhmat hisoblanmaydi. Bu Konstitutsiyaviy so'z erkinligi va shaxsiy baho berish huquqidir. Sud-lingvistik ekspertizasi matnni chuqur tahlil qilib, jumlada ifodalangan ma'no obyektiv tekshirilishi mumkin bo'lgan "fakt"mi yoxud insonning ichki kechinmasiga asoslangan "fikir, emotsional baho"mi degan xulosani beradi. Inson huquqlari bo'yicha xalqaro standartlarga ko'ra, shaxsni o'zining shaxsiy fikrini (opinion) aytganligi uchun tuhmatda ayblash mumkin emas.

XORIJ TAJRIBASI: AQSH, BUYUK BRITANIYA, GERMANIYA VA JANUBIY KOREYA

Inson sha'ni va obro'sini himoya qilish bo'yicha chet el davlatlarining (xorij tajribasi) huquq tizimlari bir-biridan keskin farq qiladi va ularni qiyosiy o'rganish milliy qonunchiligimizni takomillashtirish uchun g'oyat foydalidir.

Amerika Qo'shma Shtatlari (AQSh) huquq tizimida "So'z erkinligi" (Konstitutsiyaning Birinchi Tuzatishi - First Amendment) o'ta kuchli himoya qilinadi. AQShda tuhmat asosan jinoiy huquqbuzarlik emas, balki fuqarolik huquqi buzilishi delikti (Tort law) doirasida ko'rib chiqiladi. AQSh Oliy sudining tarixiy "New York Times Co. v. Sullivan" ishi bo'yicha qabul qilgan qaroriga ko'ra, davlat xizmatchilari yoki jamoat arboblari nisbatan qilingan tuhmat uchun javobgarlik yuzaga kelishi uchun, huquqbuzarning "haqiqiy g'arazli niyati" (actual malice) — ya'ni axborot yolg'on ekanligini aniq bilib turib, uning obro'sini to'kish qasdi bilan ataylab tarqatganligi sudda rad etib bo'lmas dalillar bilan isbotlanishi shart. Oddiy xatolik yoki jurnalistik tekshiruvdagi kamchilik tuhmat deb baholanmaydi.

Buyuk Britaniyada 2013-yilda qabul qilingan Tuhmat to'g'risidagi qonun (Defamation Act 2013) tuhmat bo'yicha ish qo'zg'atishni ancha murakkablashtirdi. Britaniya qonunchiligiga ko'ra, shaxsni tuhmatda ayblash va undan tovon puli talab qilish uchun, jabrlanuvchining obro'siga haqiqatan ham "jiddiy zarar" (serious harm) yetkazilganligi sudda amaliy isbotlanishi shart. Agar tarqatilgan yolg'on axborot shaxsning hayotiga real iqtisodiy yoxud ijtimoiy zarar keltirmagan bo'lsa, da'vo qanoatlantirilmaydi.

Germaniya Jinoyat kodeksida (StGB) obro'ga putur yetkazuvchi huquqbuzarliklarni aniq ikkiga ajratish amaliyoti mavjud: 186-paragraf "Üble Nachrede" (shaxs haqida yolg'onligi aniq isbotlanmagan, lekin fakt sifatida isbotlab ham bo'lmaydigan, obro'sizlantiruvchi mish-mishni tarqatish) va 187-paragraf "Verleumdung" (shaxs ataylab, axborotning aniq uydirma va yolg'onligini bilgan holda qasddan tuhmat tarqatishi). Bu kabi aniq huquqiy farqlash tergov va sud jarayonlarida javobgarlikning adolatli bo'lishini ta'minlaydi.

Janubiy Koreya Respublikasi dunyodagi eng tezkor va raqamlashtirilgan internet tarmog'iga ega bo'lganligi sababli kiber-tuhmat bo'yicha o'ta qat'iy qonunchilikka ega. "Information and Communications Network Act" (Axborot va

kommunikatsiya tarmoqlari to'g'risidagi qonun) ga asosan, internet tarmog'i orqali qilingan tuhmat oflayn tuhmatga qaraganda ikki barobar og'irroq jazolanadi, chunki uning tarqalish qamrovi va zarari beqiyosdir. Koreya tajribasining eng hayratlanarli jihati shundaki, agar internetda biror shaxsning shaxsiy hayotiga oid qandaydir sirli fakt tarqatilsa va u fakt HAQIQAT bo'lsa ham (Truthful Defamation), biroq u jamiyat manfaati uchun emas, balki aynan shaxsni internetda sharmanda qilish va unga psixologik zarar berish niyatida qilingan bo'lsa, tarqatuvchi qamoq jazosiga tortilishi mumkin.

ILMIY-AMALIY TAKLIFLAR VA XULOSA

Tuhmat huquqbuzarligini kvalifikatsiya qilish — davlat zimmasidagi eng nozik vazifalardan biri bo'lib, unda qonuniylikni o'rnatish hamda insonning so'z erkinligini ta'minlash o'rtasidagi oltin muvozanatni topish talab etiladi. Mazkur sohadagi huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish va ilg'or xalqaro standartlarga moslashtirish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining "Sudlar tomonidan shaxsning sha'ni, qadr-qimmati va ishchanlik obro'sini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilikni qo'llash amaliyoti haqida"gi qaroriga "fikir" (baho berish, opinion) va "fakt" o'rtasidagi yuridik tafovutlarni batafsil izohlovchi, xususan, jamoat nazoratini amalga oshirayotgan shaxslarning, bloggerlarning tanqidiy harakatlarini jinoyat bo'lgan tuhmatdan farqlash bo'yicha aniq huquqiy tushuntirishlarni kiritish zarur.

Ikkinchidan, Ichki ishlar organlari profilaktika inspektorlari va tergovchilari amaliyotida Internetdagi feyk xabarlar va tuhmatlarni qayd etishni huquqiy jihatdan tezlashtirish maqsadida, "E-Ma'muriy ish" elektron bazasi hamda inspektor planshetlariga maxsus API orqali Adliya vazirligi yoxud X.Sulaymonova nomidagi Respublika sud-ekspertizasi markaziga to'g'ridan-to'g'ri sud-lingvistik ekspertizasiga onlayn buyurtma berish, shuningdek raqamli isbotlarni (screenshot,

ekran yozuvlari) o'sha joyning o'zida notarial ahamiyatga ega darajada fiksatsiya qilish funksiyasini integratsiya qilish. Bu respublikamizda jamoat xavfsizligini "High-tech policing" darajasiga olib chiqadi.

Uchinchi, huquqbuzarliklarni kvalifikatsiya qilish, kiberjinoyatchilik hamda sha'n va qadr-qimmatni himoya qilish sohasida yurisprudensiya olimlari, amaliyotchi xodimlar tomonidan olib borilgan innovatsion ilmiy tadqiqotlarni izchil raqamlashtirish. IIV Akademiyasi professor-o'qituvchilari tomonidan yaratilgan o'quv-metodik qo'llanmalar, yuridik spravkalar, kriminologik tahlil materiallarini OJS (Open Journal Systems) tarmog'ida hamda Zenodo xalqaro ilmiy repozitoriylarida e'lon qilish mexanizmini mustahkamlash. Shuningdek, ma'muriy huquq va jinoyat huquqi masalalariga bag'ishlangan respublika miqyosidagi hamda xalqaro amaliy konferensiya materiallarini **SCOP.UZ** (Scientific Conference Open Proceedings) kabi zamonaviy milliy ilmiy platformalarda to'liq indeksatsiya qilish va ulardagi maqolalarga DOI (Digital Object Identifier) raqamlarini doimiy ravishda biriktirib borish maqsadga muvofiq. Bu O'zbekiston yuridik olimlarining izlanishlarini jahon ilmiy jamiyatiga kengroq tanitadi, asarlar iqtibosligini oshiradi va huquqiy ilm-fanni boyitadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, tuhmat uchun huquqiy javobgarlikning mavjudligi shaxsning nafaqat qadr-qimmatini va fuqarolik huquqlarini, balki jamiyatning ma'naviy immunitetini ham g'arazli va yolg'on axborotlardan himoya qiladi. Raqamli va virtual dunyoda "so'zning kuchi" har qachongidan kuchliroq ekan, uni suiiste'mol qilishga, insonlarning taqdiri bilan o'ynashishga qarshi qo'llaniladigan huquqiy kvalifikatsiya mexanizmlari ham shunchalik aniq, adolatli, tushunarli va zamonaviy axborot texnologiyalariga tayanuvchi bo'lishi davr talabidir.

REFERENCES:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. [Elektron resurs] // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, <https://lex.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. [Elektron resurs] // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, <https://lex.uz>.
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining "Sudlar tomonidan shaxsning sha'ni, qadr-qimmati va ishchanlik obro'sini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilikni qo'llash amaliyoti haqida"gi qarori.
5. Xudoyberdiyev A.A. "Ma'muriy ishlarni yuritish kafolatlari va huquqni qo'llash amaliyoti". O'quv qo'llanma. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
6. Qurbonov M. M. "Raqamlashtirish sharoitida jamoat xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari va E-Ma'muriy ish tizimining ahamiyati" // O'zbekiston qonunchiligi tahlili jurnali. – Toshkent, 2024.
7. Vlasenko, V. N. "Yuridicheskaya lingvistika v ugolovnom prave: kvalifikatsiya kiber-klevety i osobennosti dokazivaniya". Moskva, Yurisprudensiya, 2021.
8. Lee, H., & Kim, J. "Cyber Defamation and Fake News in South Korea: Balancing Freedom of Expression and Digital Reputation". Asian Journal of Law and Criminology, 2020.
9. "Defamation and Freedom of Speech in European Law: A Comparative Analysis of Digital Threats". European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), 2019.
10. Tuhmat va haqorat uchun javobgarlik masalalari: Xalqaro tajriba, lingvistik ekspertiza va O'zbekiston amaliyoti. Monografiya. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar publish, 2022.

